

STRÓBL ALAJOS KÉPMÁS-SZOBRAI.

Az impresszionizmus a szobrászatban a portré terén eszközölt a legkevésbé lényeges változásokat. A pillanatnyi benyomás közvetlenségének, a mintázás iramának kifejezése a képmásnál nem járt olyan veszélyekkel, mint az alkotónál vagy akár a ruhában ábrázolt alakoknál, amelyeknél a szobrászi beállítás megoldatlan esetlegessége veszélyeztette a plasztikai hatás világhosszágát, teljességét. A képmásnál az impresszionista felfogás csak a felület kezelésében érvényesült, a fej beállításba lényegében nem változtatott a régebbi képmásokkal szemben. A frontális beállításból való kibillentés, a fej oldalfordulása, félrehajlítása már az előző korszakokban megtörtént, így az impresszionizmus csak a mintázás stílusában járhatott új utakon. Most nem a plasztikai forma tisztaságára ügyeltek, mindenütt érezhető lett az agyagmintázás folyamata, mely a felületeken a szobrász ujjának nyomait megőrzi, akár csak a festményeken az ecsetvonásokat. A sok apró dudor és bemélyedés a szobrok felületein a fénynek olyan vibrálását eredményezte, mint az impresszionista képeken.

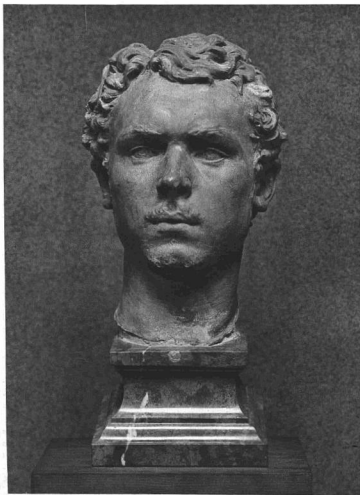
Ez a mintázási elv azonban nem vert gyökeret azokban a műtermekben, melyeknek birtokosai a régi szobrászi hagyományok ápolására esküdtek fel. Természetesen ezek sem állottak a fészta formakultusz alapján, a festői szempontok a szobrászatba már régen beférkőztek, a fény- és árnyékhatás lehetőségét már alaposan felhasználták, de az organikus formát, a felületet nem áldozták fel a mintázás érzetetésének. Ezeket az elveket vallották Franciaországban Dalou és Barriás és a német Zumbusch, kik Stróbl Alajosra leginkább voltak hatással. Az impresszionizmus uralmának idején ezt az irányt ugyan akadémikusnak bélyegezték, az utóbbi évek-

ben azonban, amelyekben a fészta forma kultusza a szobrászatban ismét divatba jött, ennek az iránynak is helyreállt a tekintélye.

A szobrászok többnyire mind született portrétisták. Nélük a figurális — nem úgy mint a festőkénél — művészetük lényegéből következik. A szobrászot nem érintette az sem, hogy a XIX. századi pliktúrában a tájkép került előtérbe és hogy ebben a műfajban játszódtak le tulajdonképen az újítások. A szobrászat szilkségeképen ekkor is csak a figurálisnak hódolt. A portré-szobrászat természetesen csak részletterülete a plasztikának, mégis kevés szobrászi ismerünk, kit az emberi képmás, melyben a karakter kifejeződik, a testtől elszakítva is ne érdekelt volna. Michelangelo egészen kivételes jelenség. Az ő mélységes szenvedélytől táplált, páratlan stílusképző ereje felülemelkedett az esetlegességek birodalmán és titánokból álló világot teremtett magának, melynek emberei mind egymásra hasonlítanak, de elűnnek a valóságtól.

Az arcképszobrászat a művészetnek csak egy bizonyos fejlettségi fokán szokott fölismerhetően és céltudatosan jelentkezni. A művészetnek már ki kellett nőnie az archaizmusból, hogy képessé váljék az egyéni arcvonások meglátására s köbevésésére. Viszont később, különösen felszínes művészi kultúrájú társadalmakban gyakran az önmagáért való szobrászat szorult háttérbe és a plasztika csak a portréban vagy az emlékszobrokban éli ki magát. A szobrász tehetségétől, ennek mineműségétől függ, hogy képes-e ebben a megkötöttségben is kiváló alkotni.

Ilyen viszonyok uralkodtak nálunk is, mikor a fiatal Stróbl Alajos 1882-ben külföldi tanulmányainak befejezése után visszatért Budapestre. Egy Perseus-alakkal,

STRÓBL ALAJOS: ÖNARCKÉP.
Szépművészeti Múzeum.

ORSZ. M. KÖR
KÉPZŐMŰVÉSZETI
FŐISKOLA

szóval egy önmagáért való szoborral jelentkezett a Műcsarnokban, de az ifjhoni megrendelések ezután főleg az arcképszobrászat felé terelik tehetségét. Stróbl számára azonban ez nem volt nyomasztó, mert a művész már fiatal éveiben is az arcképszobrászat mestere gyanánt jelentkezik. A Szépművészeti Múzeum nemrég szerezte meg Stróblnak egy terrakotta önarcképét, melyet a művész 22 éves korában, 1878-ban mintázott. A közvetlen naturalizmus biztos formaérzéssel, összefoglaló erővel párosul ebben a beszédes portréban. A fiatal mester szeretettel játszik el a részletformákon anélkül, hogy ez az összbnyomás rovására lenne. A terrakotta anyag is különösen jól felel meg ennek a stílusnak. Stróblnak ezen művéből még hiányzik a pátosz, a későbbi portrék ünnepiessége.

A Perseus sikere után Stróbl mester sorra alkotja legkülönbözőbb képmás-szobrait. Nem hisszük, hogy van még egy magyar szobrász, ki annyi portrét mintázott volna, mint mesterünk. Az Operaház főhomlokzatának fülkéiben elhelyezett Liszt-és Erkel-üllozobrokban jeles példát mutat arra, hogy miként kell a közvetlen természetességgel felfogott képmásszobrot emlékszerűen felhangolni és az építészeti keretbe komponálni. Ezek azonban túlnőnek az arcképszobrászat keretén és épp úgy mint a Zeneakadémia homlokzatának későbbi trónoló Liszt Ference az emlékszobrok kategóriájába tartoznak. Stróbl mester művészi talentuma ekkor a gazdagság, a ragyogás felé hajlik. A bécsi Makart felfokozott pompája, tizáni és rubensi eklekticizmusa gyújta fel az ő fantáziáját is. Halatlanul lelkesül a pazar láványosságokért, szinte sajnálja, hogy a márvány és az érc nem képes követni képzeletének szárnyalását. Ez az oka annak, hogy Stróbl talentuma annyira megfelelt a hivatalos portré-szobrok követelményeinek. Ünnepies méltósággal ábrázolja a fejedelmeket, a társa-

dalmi előkelőségeket, anélkül azonban, hogy a természetességen, a lélekábrázoláson csorba esnék. Az arc karakterisztikus vonásain keresztül a jellem érzékeltetésére törekszik, sőt az ábrázolt személyen keresztül nem egyszer a személyt uraló eszmét is kidomborítani igyekszik. Simor herceg-prímásnak márvány mellszobra és Bánffy Miklós grófnak nemrég készült terrakotta képmása erre a legkitűnőbb példák. Képmásaiban Stróbl a naturalizmus művészi értékei iránt is fogékony marad. Természetesen nem a szolgai természetutárást kell Stróbl naturalizmusa alatt értenünk, mert ő a valóságban is mindig az összhangot, az értelmet emeli ki. Nézzük csak *Anyánk* című nagy márványszobrát, melyben édesanyjának emelt páratlanul szép és fenkőli emléket. Ahogyan karosszékében ülve, kissé előrehajolva, kezét egymásra téve nemes arcával a matróna fölfigyel, ebben a pillanatban és beállításban egy magasztos erkölcsi eszme valósul meg a művészet legideálisabb nyelvén. Ezt a szobrot nem szabad formailag analizálni, itt minden belülről árad ki, lélekből jó és lélekbe markol. Stróbl e remeke a Szépművészeti Múzeum magyar plasztikai gyűjteményének egyik legnagyobb büszkesége.

Ez a szobor 1894-ben készült, midőn Stróbl az ünnepiesen felhangolt naturalizmusnak volt a híve. Képmásainak zöme ennek a művészi felfogásnak hódol, ezen belül azonban az ábrázolt személyi karakterizáló változatosságra törekszik. Különbözően kezeli a márványt, naturalisztikus anyaghatásokra törekszik. Néha a festői árnyékhatás kedvéért a formákat fellazítja, a hátfürtöket, a szakállt és a bajuszt fűróval dolgozza ki, máskor viszont a lényeges vonások határozott kiemelése végett a részleteket alárendeli. Nagy gondot fordít a szemgödrök mintázására, ezeknek félsötéttségével festői hatásokat ér el. A mellből mindig annyit mintáz, mint amennyi

STRÓBL ALAJOS: ANYÁNK.
Szépművészeti Múzeum.

OBESZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVÉSZETI
FŐISKOLA

STRÓBL ALAJOS: GÉNHSZ.
Szépművészeti Múzeum,

OSZE M. KIR.
KÉPZŐMŰVESÉSZETI
FŐISKOLA

az egyéniség jellemzésére és a képmás művészi teljességéhez szükséges. Nem egy képmása Benczúr Gyula portréinak stílusával rokon.

Ezt az ünnepies naturalizmust, mely a pátoszt némelykor teljesen elveti, Stróbl legutóbb mintázott fejeiben klasszikusabb stílus váltja föl. A festői törekvések elhalványodnak, a plasztikus formák meg-nemesedve a szobrászat legtisztább nyelvén szólnak meg. Stróbl ezekkel az alkotásaival a legtökéletesebb stílusú antik plasztika örök érvényű hitvallását tette magáévá. Nem megmerevedést jelent ez Stróbl művészetében, hanem szobrászata

további érését, egyben a mester kivételes talentumának újabb fejlődését. Az ősz mester, íme, ismét a modernek között van és bámulatosan megalapozott tudásával, kiapadhatatlan artisztikus érzékével irányít mutat nekik. Erről, a magyar művészet számára oly örvendetes jelenségről számol be a *Génius* című női feje.

Az alkotó tehetségnek ezt a töretlen erejét, lendületes elevenségét kívánta a Kisfaludy-Társaság is jutalmazni azzal, midőn Stróbl Alajost 1925-ban a Greguss-díjjal tüntette ki. A Szinyei Merse Pál Társaság pedig azzal hódolt az ősz mesternek, hogy az 1925. év elején tiszteleti tagjává választotta.

YBL ERVIN.

MÁRFY ÖDÖN: ÖNARCHÉP.
A Képzőművészek Új Társasága kiállításából.

ORSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVESZETI
FŐISKOLA